

ОСНОВНІ ПАРАДОКСИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ В ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Звітність підприємства відображає факти господарського життя, що мали місце в минулому, але зміст звітності в тому, щоб дати можливість потенційним користувачам приймати рішення у майбутньому. Тобто, основне завдання, що ставиться перед користувачем бухгалтерської інформації, полягає у вивченні тенденцій розвитку підприємства. А сучасні тенденції свідчать, що основними користувачами бухгалтерської інформації стають інвестори, які вирішують скільки коштує підприємство в цілому, чи варто вкладати в нього кошти, чи принесе воно в майбутньому дохід, що буде виправдовувати вкладені кошти.

У сучасних умовах найкращим свідомством результатів діяльності підприємства є показник його вартості, що дозволяє зайняти йому центральне місце в системі показників необхідних для прийняття інвестиційних рішень.

Спрямування діяльності підприємств на максимізацію вартості призводить до виникнення потреби у використанні вартісно-орієнтованого підходу до управління, який передбачає постановку перед управліннями більш складних завдань, що значно підвищує вимоги до якості та змісту інформації, на основі якої здійснюється управління, та призводить до формування нових запитів до системи бухгалтерського обліку як до основного інформаційного джерела підприємства.

Починаючи аналізувати звітність підприємства, треба усвідомити, що облікова система кожного підприємства має свої недоліки методології складання звітності на підприємстві та залежна від існуючих парадоксів бухгалтерської звітності, без розуміння яких неможливо правильно читати Баланс та інші форми фінансової звітності.

Вивчивши різні думки, ми дійшли висновку, що основними парадоксами бухгалтерської звітності, точніше фінансової звітності, що мають суттєве значення в системі вартісно-орієнтованого управління на підприємстві, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні парадокси бухгалтерської звітності для вартісно-орієнтованого управління

Показник	Дані бухгалтерської звітності	Парадокс	Логічні висновки для вартісно-орієнтованого управління
Вартість підприємства	Балансова вартість підприємства	Не дорівнює	Ринкова вартість підприємства
Прибуток	Прибуток за попередній період	Не означає	Діяльність підприємства є прибутковою
Прибуток	Прибуток або прибуткова діяльність протягом декількох попередніх періодів (Звіт про фінансові результати)	Не є гарантією	Наявність прибутку в майбутніх періодах
Прибуток	Зростання прибутку в динаміці	Не означає	Зростання ринкової вартості підприємства
Ринкова капіталізація	Зростання капіталізації	Не означає	Наявність прибутку або його зростання
Дисконтування грошових потоків	Дані фінансової звітності	Не відображають	Дисконтовану вартість грошових потоків у майбутніх періодах

Розглянемо детальніше зазначені парадокси бухгалтерської звітності для управління, спрямованого на зростання вартості підприємства:

- основний парадокс відношення і взаємодії бухгалтерської інформації і ринкових вимог стосовно вартості підприємства полягає в тому, що балансова вартість підприємства не дорівнює ринковій. А вартісно-орієнтоване управління спрямоване на збільшення саме ринкової вартості підприємства. Різницю між балансовою і ринковою вартістю показує факт існування неоцінених (недооцінених) активів підприємства;

- прибуток у Звіті про фінансові результати не завжди слугує підґрунтям говорити про підприємство як про прибуткове. Так, Я.В. Соколов зазначає: «...раніше звітність складалася переважно в інтересах

промисловців-підприємців. Її головною формою був звіт про прибутки і збитки (думаючи бухгалтери знають, що треба говорити: звіт про збитки і прибутки). Це було пов'язано з тим, що цінність підприємства визначалася тим, який прибуток воно (підприємство) приносить. Однак тепер акценти змістилися: звітність складається на користь тих, хто купує, і її основною визначальною формою стає баланс. Тепер покупець оцінює не саме підприємство і не те, який прибуток воно отримує (будь так, хто б купив збиткову фірму), а те, якими ресурсами вона володіє і який прибуток воно може принести при вмілому використанні цих ресурсів»;

- прибутковість попередніх періодів функціонування підприємства не є запорукою такої тенденції в майбутньому. Так, О.А. Лаговська наголошує, що усвідомлення інвесторами того, що прибутковість підприємства протягом попередніх років не гарантує, що і надалі воно функціонуватиме ефективно та зможе забезпечити можливість отримання очікуваного рівня віддачі на інвестований капітал. Натомість вартість підприємства як об'єкта інвестування розкриває ширший спектр ефективності системи управління та перспективи його функціонування у жорсткому конкурентному середовищі в майбутньому;

- зростання показника прибутку підприємства відносно попереднього періоду може і не спричинити зростання ринкової вартості підприємства. Всім відомо, що прибуток – фінансовий показник, яким управлінці можуть маніпулювати у власних цілях: штучно збільшувати його, щоб залучити інвестиції чи продати підприємство, або штучно зменшувати, наприклад, для зменшення податків чи невиплати дивідендів;

- зростання ринкової капіталізації підприємства не обов'язково підтверджує наявність прибутку або зростання його відносно попереднього періоду. Зростання курсу акцій підприємства залежить не лише від зростання рівня прибутковості, але й від інших факторів (настрій учасників ринку, ефективність галузі, поглинання або злиття компаній, впровадження нових продуктів на ринки або впровадження існуючих продуктів на нові ринки, нові великі контракти або великі державні замовлення, викуп власних акцій, дивіденди, дроблення акцій, інсайдерська торгівля, прогнози аналітиків тощо);

- з боку інвестора, діяльність будь-якого підприємства можна уявити у вигляді серії майбутніх грошових потоків, тобто між дисконтованим грошовим потоком і ринковою вартістю підприємства існує стійка залежність, але в фінансовій звітності такої інформації ми не знайдемо.

Тобто, слід враховувати парадоксальність бухгалтерської інформації, яка проявляється в нелогічних зв'язках показників звітності з реальним станом підприємства (відхилення балансової вартості підприємства від ринкової, наявність прибутку не гарантія його в майбутніх періодах, зростання ринкової капіталізації не підтверджує зростання прибутку в динаміці тощо).

Активне реформування бухгалтерського обліку, що проводиться останніми роками, спрямоване на оптимізацію облікового процесу, створення такого інформаційно-аналітичного базису, що дозволить би отримувати на «виході» звітність, що відображає реальний фінансовий стан, фінансові результати підприємства та адекватно відповідав би запитам потенційних користувачів. Таким чином, значення бухгалтерської інформації виходить за внутрішні інформаційні рамки підприємства, звітність стає фактором прийняття аргументованих ефективних управлінських рішень не тільки керівництвом господарюючих суб'єктів в реалізації певних стратегій, але також власниками і потенційними інвесторами.